

VIII.

An vulgaris opinio vera sit, placentae
post partum retentionem, per
se periculosam esse?

Auctore Joanne Kamensky.

Cujusque probi rectique viri officium veritatis indagandae, perscrutandae, ac mascole propagandae, quemque publicum institutorem obstringit, ut provinciae suae praecepta obscura, erronea, aut ad usum publicum perpere accommodata, sedulo observet, omnemque operam in iis elucidandis, emendandisque ponat, illarum rerum ratione praeprimis habita, quarum relatio in humani generis utilitatem, vel damnum vertitur. Nos itaque quotidiana experientia edocti, tantum detrimenti ex falsa, quantum commodi ex vera rerum cognitione, in societatem redundare, propositam quaestionem ita agitari sumus, quasi prolis humanae genitrix, in periculo obversans, id a nobis enixim peteret. Nam de placentae post partum in utero retentionis prognosi et curatione, e diametro sibi oppositas opiniones amplecti a viris in arte obstetricia celeberrimis, sat superque constat. Eis enim, qui placentam retentam nullomodo sibi relinquendam esse contendunt, non pauci pergraves viri fortiter sese opposuerunt, secundinas in utero haerere permittentes, usque dum uteri contractionibus expellantur, aut putrefactione resolutae, tandem reddantur.

Verum quidem est, contradictoriae argumentationis rationem in rei ipsius natura implicita haerere, qua retentionem placentae revera sequebatur periculum vitae, quod vero in aliis ejusdem indolis casibus non observaretur, lege tamen oppositionis unam tantum ex duabus sententiis veram esse posse, nemo negabit.

Antequam tamen ad veritatem perscrutandam me accingam, utriusque sententiae chronologicam rationem breviter persequi non abs re erit.

Postquam doctrina medica inter Graecos originem accepisset, Hippocrates (400 annos ante Christum natum) docuit. a) „Quum mulier peperit, et a secundis non fuerit liberata, praestat dare ea, a quibus maxime purgantur puerperii purgamenta. Saepe vero eadem putrescunt et discedunt sexta, aut septima die, aut etiam prius.“ — Idem quoque alibi. b) „Si secundae non facile exeunt, utriculi duo copulati, aqua pleni, (super quos lana carpta, et supra hanc foetus, imponitur) stilo punguntur, quo sensim aqua defluat, utriculi demittantur atque considant; his autem demissis, foetus umbilicum attrahat, umbilicus vero secundas extrahat.“ Hoc praecepto edocemur, Hippocratem, haud sollicitum de damno ex placentae retentione pertimescendo, simpliciter secutum fuisse modum naturae, quae eam expellere, non retinere solet.

Cornelius Celsus (primo seculo post Christum natum) scripsit, c) „Medicus manu sinistra umbilicum leniter trahere debet ita, ne abrumpat, dextraque

---

a) Hippocratis opera tom. III. libr. 1. pag. 201.

b) Capite de superfœtatione.

c) Celsus de medicina lib. VII. cap. 29.

sequi usque ad secundinas, quibus apprehensis, venulas membranulasque omnes manu diducere a vulva, totumque ovum extrahere.“ — Hic percelebris vir, qui antiquam medicinam eleganti stilo Romano condidit, atque haud exigua praedixit, quae ab hominibus proponuntur, nil aperte dicit de placentae extrahendae necessitate; ejus moniti tamen sensus geminus ille esse videtur, qui extractionem artificialem placentae haud sibi ignotam fuisse indicat, quod vel exinde perspicuum est, quod seculo secundo aerae Christianae Moschion dixerit: a) „Si funiculus praecisus intus se absconderit, orificio matricis patente, perunctam manum statim obstetrix immittere debet, et, si adhuc secundinae ad fundum matricis tenentur, resolutis digitis apprehensae huc et illuc adducantur; sed si sic non subsequuntur, aut orificium se clauserit, et fervor fuerit subsecutus, cathaplasma-ibus et vaporationibus utendum est, ut foras emittantur.“

Seculo VII (post mundi Redemptorem natum) Paulus Aegineta docuit: „Si secundinae non fuerint exemptae, non convenit turbari; post paucos enim dies putrefactae, et in saniem resolutae excidunt.“ b)

Ab hoc tempore incipit series illa hostilium irruptionum, quibus primum in occidente, tandemque in Oriente Imperium Romanum destructum fuerat, atque tota Europa (tunc temporis literarum sedes) barbarae gentis potestati subiecta, literarum culturam ad summas angustias deductam lugebat, tanquam testis

a) Van Swieten commentaria in Hermanni Boerhaave institutiones de cognoscendis et curandis morbis tom. V. p. 573.

b) Van Swieten, ibidem.

tristissima monumentorum et subsidiorum literariorum ita eversorum, ut quoad nostram rem vix quidquam inveniatur usque ad initium, potissimumque ad finem seculi XVI, quo

Fabricius ab Aquapendente, Professor Pataviae asserebat: „secundinarum extractionem manualementem esse ideo, quod istae brevi, vel post aliquot dies, imo hebdomades procident.“

Seculo XVII Ruischius, Cel. Anatomicus Amstelodami docuit, „in fundo uteri musculum esse, cujus virtute secundinae expelluntur, sibi que, inquit, familiarissime esse, placentam per dies, septimanas, quid? quod menses in utero retentam, et feliciter expulsam fuisse.“ b) Hujus gravissimi viri experientiae atque auctoritati omnem fidem tribuendam esse censeo; saltem negari non potest, revera non defuisse, nec deesse retentae placentae exempla, in quibus nullum periculum pertimescendum erat, ita, ut valde mirum mihi videatur, Chirurgum Parisiensem Mauriceau, eodem seculo docuisse „quantocius secundinas educendas esse, antequam ligetur et abscindatur chorda umbilicalis, ne constringatur os uteri, si mora intercedat.“ c) id quod seculi XVIII primo dimidio asserunt de la Motte, Denis, Dewenter et Heister, quorum ultimi duo docuerant „puerperas e sella non dimittendas esse, donec liberatae sint a secundinis omnibus, dum vel aliqua pars earum relicta, gravia mala moveat: si vero placenta utero ita adhaeret, ut ope funiculi protrahi nequeat, cohaesio solvatur digitis, placentam inter et uterum ductis, quae non-

---

a) Idem ibidem.

b) *Traité des maladies des femmes grosses.*

„nunquam ita cum utero coalescit, ut nulla arte separari possit, atque naturae relinquitur.“ a)

Ut supra laudati viri, periculum retentae placentae praedicantes, in eadem extrahenda nimis praecipites erant, ita cel. Levret, obstetricans Parisinus, propter aliam agendi rationem, captui atque securitati magis congruam, docuit, ejusdem seculi ultimo dimidio, non tentandam esse, inquit, placentae eductionem, nisi certus sit obstetricans, illam jam sic dispositam esse, ut facile sequatur: si nempe, haemorrhagia uteri saltem pro parte placentam solutam esse indicat, hanc educendam esse; quia sanguis eidem adhaerescens thrombos format, qui orificium uteri ita obturant, ut repletus sanguine uterus, syncopen producat.“

Idem celeberrimi Van Swieten monitum erat, educendam esse placentam, inquit, dum post partum copiosus sanguis exit: tunc enim facile sequi solet, cum saltem pro parte ab utero soluta sit; ubi autem contrarium obtinet, et uterus nondum dederit signum suae contractionis, tunc potius expectandum esse. Caeterum nullam vim adhibendam esse, si vel uteri orificium valde constrictum fuerit, vel placenta nimis fortiter haereat, cum multo majora mala metuenda sint a vi utero illata, quam a placenta relictā, quae citius citius sponte prodire solet. Sollicitae matronae eductas secundinas lustrare solent, ne aliquid earum in utero relinquantur; tales autem reliquias postea cum lochiis prodituras, nullum periculum putredine sua, (quae praecaveri potest) effecturas esse.“ b)

Beaudeoque Chirurgicae Academiae Parisinae sodalis docuit „exclusionem placentae semper fore na-

---

a) Heister institutiones chirurgiae pars II. p. 1012.

b) Van Swieten ibid. p. 573. 577. 578. 579.

turae opus, si tempus ipsi permitteretur; interim tamen, ac vires naturae artis subsidium nonnunquam implorent, nullibi artificialem placentae solutionem adeo necessariam esse, quam in haemorrhagia uteri.“ a)

Cel. Stein reprehendit consilium placentae promptissime separandae, imo hanc operationem sistendae haemorrhagiae raro proficuum esse asserit. b)

Seculo XIX Osiander in arte obstetricandi peritissimus docet, placentam per duodecem horas in utero retentam putrescere, utrumque ita affici, ut irritatione facile inflammetur, et gangrenescat. Putridas reliquias placentae febrem et mortem producere, et si ob puerperae, vel obstetricantis rationes placenta non exempta fuerit, iniectiones antisepticas, Chinam, et id genus alia proponit. c)

Excellentissimi Richter obstetriciae artis in Mosquensi Universitate Professoris emeriti opinio est „solutionem secundinarum a natura sponte absolvi, et placentam absque noxa per plures horas in utero moram agere posse; nihilominus tamen dari etiam casus rariores, quibus necessitate coactus est obstetricans, illam arte solvere pro servanda vita matris. „Ex laudati viri enarratione secundinarum post 7 dies feliciter expulsarum, earumque retentionis funestae ob subsequentem haemorrhagiam et putredinem d) videre est, placentae artificialem extractionem haemorrhagiae uteri sistendae non raro imparem esse: quam autem Clarissimus Martens, in casibus tantum desperatissimis

---

a) Beandeloque Part des accouchemens, tom. 1. p. 309.

b) L'art d' accoucher § 740.

c) Grundriss der Entbindungskunst §. 608.

d) Synopsis praxis medicae obstetriciae pag. 185 et 190a

proponens, virium naturae rationem habendam esse docet, ne praematura separatione placentae haemorrhagia lethalis provocetur: idem insuper monet, particulam placentae eadem mala efficere, ac si tota retineatur; ab ejus tamen putrefactione mortem inferri posse, negat. a) Hae sunt et erant praecipue sententiae de placentae retentione, ex quibus apparet.

A.) Placentae manulem separationem, quae inter medicos Graeciae in usu non fuerat, cujus princeps ille medicorum Hippocrates nullam etiam mentionem fecit, Romanis medicis quomodocunque non ignotam fuisse, Celsi et Moschionis placitis probatur.

B.) Contra retentionem placentae agendi rationem triplicem proponi, quarum prima est, ut placenta retenta quantocius manu extrahatur. Haud praetermittendam rem esse puto, hanc opinionem, quae paucos patronos hodie inter eruditos habet, b) genti doctrinae medicae imperitae ita arridere, ut vel peritissimus medicus in famae suae detrimentum ageret, qui eidem se opposuisset. Secunda, eam sine manus adiumento expelli posse et debere asserit. Tertia internis ac externis remediis placentae secessum provocat, qui nisi successerit, manum tandem admovendam esse monet.

Nos autem propria experientia edocti, placentam retentam post nonnullas dies, imo hebdomades saepissime expelli, quin puerperae quidquam damni exinde superveniat, rem ita constitutam esse existimamus, ut

a) Маршенъ — Опытъ полной Системы теоретическаго и практическаго акушерства части 2й. § 306 и далѣе.

b) Kuck; dissert. de Semiologia placentae 1791. pag. 31.

non solum ratio periculi in alia re potius, quam in placenta retenta quaerenda sit, verum etiam pericula, quae retentae placentae tribui solent, ejus extractione nec praeveniri, nec tolli. Qua in assertione ut scopum attingamus, nonnulla praefari oportet tam de causis expellentibus et retinentibus placentam, quam de sequelarum caractere, qui non imaginationis vi, sed reali consecutione et nexu evolvi possit.

Si vis placentam expellens in uteri contractione unice consistat, si hac sola ratione natura sibi ita sufficiat, ut nullo subsidio artis plerumque egeat, hanc ipsam vim in omni retentione placentae vel penitus deficere, vel saltem non sufficere oportet, ita quidem, ut in quibusdam casibus utrumque simul locum obtinere queat. — Vim istam non sufficere intelligimus, si ratio insufficientiae haereat in alia potentia, extra eam posita, ei contraagente, eamque superante. Illam autem deficere (mihi sisto) in ipsa vi, ejusdemque imminutione, quin externa potentia eidem opponatur.

Cum inter *deficere et non sufficere vim* maximum discrimen interponatur, hoccine locum non habebit in retentionis placentae natura, causarum caractere, sequelarum, periculi, atque adiumentorum momento?

Aliam profecto retentionis rationem esse, quae a deficiente, aliamque, quae ab insufficiente vi pellente sequitur, non est quod dubitemus edocti, illam duratione, sequetis, benignitate, malignitate, magnopere differre, id quod, una eademque ratione posita, fieri nullomodo potuisset. Causarum placentam retinentium ratio eandem differentiam comprobat, quippe earum aliae deficientem, aliae insufficientem vim exprimunt. Harum enim simplices, et quidem.

A.) *Dynamicae* exprimunt vim deficientem, in quacunque forma astheniae universalis occurrentem,

cum qua uteri energia non imminuta esse non potest; ceterum negari non potest, eam etiam a morbis organicis, vim contractilem uteri minuentibus, originem saepissime ducere.

B.) *Mechanicae* in mechanica uteri aut placentae dispositione et formatione positae sunt: utpote uteri declinatio ab axi pelvis, nimia magnitudo placentae.

C.) *Organicae* a structura placentae et uteri dependentes, cujus rei exemplum habemus in praeternaturali velamentorum, aut placentae concrezione cum utero. Duae ultimae causae, nempe mechanicae et organicae vim insufficientem exprimunt.

Omnium, vel quarumdam supradicturam causarum concursu formantur causae *mixtae*, quales sunt; spasmus orificii uterini, incistatio placentae, in quibus ostii angustia placentam mechanice retinet, imo contractio uteri deficiens, aut abnormis est. Huc adnumerari potest assertio illa Rüschii aliorumque nonnullorum, placentam saepissime retineri, quae non segmento superiori uteri adhaeret.

Nonne harum causarum diversa natura diversam relationem ad vim uteri expultricem habeat? Nam non solum causae dynamicae deficientem, organicae autem et mechanicae insufficientem vim indicant, verum etiam, si bene attendimus, causarum mechanicarum et organicarum ea natura est, ut subsidiis mechanicis facile superabiles, rarissime occurrant, nullumque unquam periculum per se minentur. Longe autem alia ratio est causarum dynamicarum, quippe quae frequentissime superveniant, atque ita comparatae sint, ut placentae retentio ab iis orta, quasi plane absens considerata sit, quippe quae mechanico adjuvamento sublata, periculum avertere nequit, ob adhaerentiae malae valetudinis et uteri status abnormis rationem, quae non tollitur, nisi remediis, vim vitalem

exaltantibus, modo hujus exaltationis admittendae recepticia sit. Notanda insuper est de aliis causis haud praedicenda res, quod nimirum causarum dynamicarum periculum imminens praevideri possit, tum generatim ex forma valetudinis abnormis, quae per-versa functione digestionis, nutritionis, sanguificationis, sensibilitatis etc. sese prodit, tum speciatim ex negotio gestationis, quocunque modo turbatae. Frigus, quod cavum uteri post partum patulum facile subintrat, inter causas retentionis referendum esse, optime intellexisse mihi videtur Cel. Van Swieten, qui frigoris arcendi causa, quod pessime noceret, linteum quadruplicatum genitalibus applicare praemonuit.

Hac efficientium causarum reali differentia praemissa, explicari potest retentionis placentae diversissima duratio per horas, dies hebdomadesque ita, ut secundinae, ob vim uteri deficientem retentae citius tardius expellantur virium naturae sponte restitutarum beneficio, vel remediorum efficacia, quam quidem propter majorem gradum astheniae non raro fallunt; eadem autem ob alias potentias retentae remediis internis haud propelluntur. Porro intelligi potest, cur placentae retentio in uno casu haemorrhagia, febris nervosa et morte comitetur, in alio nulla mala produciens, in utero maneat, tandemque putrefacta reddatur? Ejusmodi causarum distinctionem permagni usus esse in praesagiendo exitu retentionis, evidenter patet.

Non minorem usum discriminis insufficientiae et defectus virium videmus in retentionis placentae sequelis, quarum tres potissimum ab auctoribus recensentur, haemorrhagia nempe uteri, putrefactio placentae et molae generatio.

Nobis pro Junone amplecti videntur illi, qui sibi fingunt, inhaerente placenta contractionem uteri impediri ita, ut hae ratione haemorrhagia sequatur. Cum enim duobus tantum modis placenta retineri posset, ut superque vidimus, ob deficientem nimirum, vel insufficientem uteri contractionem, hanc impediri posse in primo casu — contradictio est; in ultimo autem, quid impedita contractio uteri ad producendam haemorrhagiam valeat, me haud perspicere ingenue fateor: Nam a) si placenta retinetur ob praeternaturalem accretionem, hoc in casu nequidem lochia adsunt. b) Spasmus orificii uterini placenta retinens, atque ab atonia uteri originem semper ducens, ipsam haemorrhagiam ab eadem potius derivandam esse movet. c) Nimis magna placenta, quae manu facile eximi potest, in utero contractili, qua obturamentum vasii patentibus inservire potest. Quid multa? utrum in omni casu retentae placenta haemorrhagia observetur? utrum non eadem occurrat in utero non gravido, ubi contractionis nullum impedimentum adsit?

His rationibus nixus haemorrhagiam uteri, praecipuis autem periculosam, nisi ab illa retentione placenta oriri posse arbitror, quam uteri atonia producit; quamque ab ipsa atonia potius, quam ab inhaerente placenta dependere, assero, ita quidem, ut alias haemorrhagiarum uteri species, si locum habere possent, tanquam funestas, aut periculosas considerare, nullo modo queam.

Observandum porro est, non solam uteri contractionem ad haemorrhagiam praeveniendam requiri, quippe quae utero non gravido haud aliena sit. Mea mente requiritur ad id vasorum activitas, qua sanguis ad communem circulum agatur, quamque, salva con-

tractione uteri, ita inverti posse puto, ut sanguis ob motum vasorum retrogradum, extra communis circuli aleam cogatur. Inde elucet ratio, qua fit, ut haemorrhagia uteri post secundinarum secessum sive spontaneum, sive artificialem, locum saepissime obtineat: cum autem retentio placentae a causis organicis et mechanicis orta causa haemorrhagiae esse nequeat, absurdum est, eam, qua talem, considerare etiam in ea, quae ab uteri atonia oritur, quippe quae et retentionis et haemorrhagiae rationem unice contineat.

Quod putrefactionem retentae placentae spectat, potissimum observandum est, ejus partem foetalem tantum putrescere, minime autem uterinam, quae vita pollet, usque dum utero adnata sit. Verum quidem est, placentam separatam post aliquot horas fermentatione putrida resolvi in principium, organismo animali inimicissimum, quod tamen more localium noxarum, in bona valetudine organismi, viribus naturae superatur, atque obtunditur antisepticis remediis, quorum princeps, et ni fallor, a nemine propositum, atque juxta meam experientiam, efficacissimum, pulvis carbonum est, qui fluidi vehiculi e. gr. vini rubri ope in uterum injectus, omnem putredinem promptissime arcet et alterat, ita ut, si placenta retenta putredine sua quidquam efficere potuisset, id, nisi in organismi statu abnormi et ad humorum putredinem prono, possibile sit; quam rem tamen extractione placentae praeveniri nullo modo posse, probatur typho putrido nervosoque puerperas necante, quin placenta retenta fuerit. Quid dicendum sit de ea opinione, qua asseritur, particulam placentae, in utero haerentem, eadem mala producturam, ac si tota retineretur, ex supra dictis intelligi potest.

Quod autem molae ex placentae reliquiis generationem spectat, (per quam quidem uteri functionem perverti non nego,) non tanti momenti rem esse iudico, quae placentae extractionem, nulla habita ratione energiae uteri, imperiose urgeat.

Qui placentam arte solvendam non proponunt, nisi uteri nisu ad contractionem praesente, ipsi quasi magna difficultate implicati, id intelligere videntur, quod nos affirmamus; placentae nimirum retentionem haud periculosam esse, quae non a deficiente vi uteri, sed ab alia, extra functionem ejus posita potentia oritur, quodque artificialis exemptio placentae, per atoniam uteri retentae, nihil prodesset, imo noceret.

In placentae ergo retentione adiumentorum ratio, nostrae sententiae accommodata, sequens esse debet.

1.) In retentione placentae, quae vi uteri deficiente producitur, sola remedia (interna et externa) vim exaltantia locum habent, quibus contractio uteri, si restitui potest, restituitur, placentamque exire cogit; ubi autem accidit, ut protracto et diligenti usu laudatorum remediorum vires uteri non restituuntur, quod Deus averiat, puerperam in summo periculo versari censeo, etiamsi placenta arte extrahatur.

2.) Placentae, praeternaturali concretionem cum utero cohaerentis, manualet separationem permitti posse, nisi uteri energia expellitur.

3.) Exemptionem placentae jam separatae in omni casu peragendam esse.

Vix quisquam salubrius pro bono puerperarum excogitari potest, quam ut illa praepudicata opinio de-

struatur, qua generatim asseri solet, puerperam per magno periculo exponi, cui placenta retenta fuerit. Si enim illa, vel optime valeret, periculum revera incurrere potest sola imaginationis vi et metu periculi quod adstantibus, ob imprudentiam et ignorantiam attonitis, fingitur. Et quid mirum? si gestationis et parturitionis laborum, si constitutionis delicatioris aliarumque similium relationum rationem habere velimus?—

